

Stockholm vid vägs ände?

| av Peter Egardt

Stockholm kan bli centrum i världens mest dynamiska tillväxtregion. Men inte om de som vill bygga murar runt staden får som de vill. Tyvärr är den ivrigaste murbyggaren en kommunalpolitiker från Katrineholm som blivit statsminister.

NÄR JAG SOM UNG SKÅNING, knappt 20 år, för första gången besökte Stockholm slogs jag av hur stort det var, hur högt tempot var och hur mycket som hände överallt i staden. Hur mycket man kunde göra, oavsett vilka intressen man satte främst. Och hur lätt det var att få kontakt med människor av skilda slag. Inte alls så slutet och småborgerligt, i dess dåliga mening, som jag tidigare hade upplevt Köpenhamn, som ju då var den största staden på närmre håll för mig.

Några år senare blev mina besök i Stockholm allt mer frekventa, när jag som studentpolitiskt aktiv behövde resa till Stockholm för allehanda möten, lobbyingsaktiviteter och för att delta i utredningar kring högre utbildning och forskning. Mina tidigaste intryck befastes snabbt. I Stockholm fanns en öppenhet för nya idéer och för gränsöverskridande möten. Det fanns dynamik och kreativitet. Jag tror att det också är de främsta kännetecknen på framgångsrika storstäder.

Jag har nu bott nästan halva mitt liv i Sveriges huvudstad. Jag har sett hur Stockholm har vuxit, hur staden har attraherat nya invånare såväl från Sverige i övrigt som från andra länder, hur företagen har investerat och hur nya innovativa och framgångsrika företag har fötts och vuxit upp. Jag har sett hur Stockholm har vuxit till att bli en storstad – den enda vi har i vårt land. En storstad som bland annat präglas av ett för Sverige unikt stort utbud av varu- och tjänstemarknader. Vägen dit har inte varit spikrak – framgångsrika perioder har avbrutits av perioder av stagnation eller t o m tillbakagång. Dessa kan delvis ha haft att göra med konjunkturen i vår omvärld och i Sverige som helhet, men jag törs hävda att de framför allt har berott på att vi då har lidit

Öppen storstad.

under politiker som trott sig kunna styra och fördela tillväxten efter eget skön – den sociala ingenjörskonstens och fördelningspolitikens okrönte mästare.

Vi är många som minns när Stockholms expansion skulle hindras – och det ansågs explicit önskvärt att den hindrades – genom att man lade en särskilt investeringskatt på investeringar i just och enbart Stockholm.

Många politiker, främst de socialistiska och de centerpartistiska, trodde på allvar att tillväxten är ett nollsummespel, som innebär att om tillväxten i Stockholm bromsas den ökar i andra delar av vårt land. Men växtkraften i Stockholm har varit obändig. Öppenheten, kreativiteten och dynamiken har funnits kvar och varit grunden för den uppgång som följt av konjunktur- och politikförändringar.

INGET NOLLSUMMESPEL

Under de senaste tre åren har stockholmsregionen svarat för cirka 50 procent av hela Sveriges tillväxt. Men i spåren av bland annat en brusten IT- och telekombubbla och en försämrad världskonjunktur har tillväxtmotorn börjat hacka. Arbetslösheten stiger, om än från låga nivåer, inflyttningen ökar inte på samma sätt som tidigare år, investeringarna minskar och framtidstron är inte lika stark som förr. Självklart innebär detta inte att det går desto bättre i andra delar av vårt land. Att till exempel göteborgsregionen står för en relativt sett större andel av vårt lands minskande tillväxt kan bara vara tröst för ett göteborgskt tigerhjärta. För sanningen är ju att även Göteborg gagnas när det går bra för Stockholm. Och på samma sätt drabbas Göteborg också när det går sämre för Stockholm. För säkerhets skull, och för att inga missförstånd ska uppstå, bör jag väl tillägga att givetvis gäller också det omvända. Tillväxt är inget nollsummespel.

Kommer då Stockholm att kunna repa mod igen och åter bli den kraftfulla ekonomiska motor för hela Sverige som vårt land så väl behöver? Det är tyvärr inte alldeles självklart, men det är i allra högsta grad möjligt.

När detta skrivs vet jag inte resultatet i folkomröstningen om euron. Har nollsummespelsanhängare och de som vill resa en mur runt hela Sverige tagit hem spelet eller har svenska folket bejakat öppenheten och viljan att tillsammans med andra bygga ett fredligare och bättre Europa? Det har betydelse också för Stockholms förmåga och Stockholms växtkraft. Jag är övertygad om att Stockholm kan bli centrum i världens mest kraftfyllda till-

växtområde – östersjöregionen. Runt Östersjön bor drygt 100 miljoner människor. Våra fattigare grannländer har visat upp en stark utveckling under en följd av år och kommer sannolikt att kunna göra detta under en lång följd av år framöver. Den nuvarande skillnaden i levnadsstandard mellan våra länder skapar en särskild rörelseenergi, som, om den utnyttjas på rätt sätt, medverkar

till att vi i denna region kan skapa världens "hot spot for growth". De andra länderna kan mycket väl införa euron som valuta innan Sverige gör det, om vi har fått ett nej i folkomröstningen. Stockholms förutsättningar att leva upp till visionen om att vara ett centrum i hela östersjöregionen försvagas självfal-

let allvarligt om det bara är Sverige och Ryssland som står utanför den gemensamma valutan.

ÖVERBESKATTNING

Det finns också andra hot. I dag bor drygt 20 procent av Sveriges invånare i Stockholm med omnejd. De svarar för drygt 30 procent av förvärvsinkomsterna i hela vårt land. Men de svarar samtidigt för drygt 40 procent av de sammanlagda statliga skatterna. Eftersom det som går tillbaka till regionen från statens skattekista inte på långa vägar motsvarar regionens andel av befolkningen är skillnaden en ren överbeskattning. Och då har jag inte ens räknat med den kommunala skatteutjämnningen, som varje år dränerar stockholmskommunerna på cirka 15 miljarder kronor. Systemet är dessutom konstruerat så att uttaget ökar med automatik år från år, så länge det finns den minsta tillväxt i regionen. Det fungerar i praktiken som den tidigare nämnda särskilda investeringskatten i Stockholm, och får givetvis samma effekter, även om syftet inte uttalas lika tydligt.

Det mesta av det som av experterna brukar kallas trafikarbetet utförs i dag i Stockholm. Men staten har under många år valt att investera i skrytprojekt med ofta begränsad samhällsekonomisk nytta i andra

delar av Sverige, framför nödvändiga spår- och väginvesteringar i huvudstaden. Norrbottniabanan, Hallandsåstunneln, kringfartsleder och Citytunnel i Malmö kostar många miljarder. När den investering som av alla sakkunniga betraktas som den viktigaste spårinvesteringen av alla, citybanan i Stockholm, med avgörande betydelse för den nationella godstrafiken och den spårbundna trafiken i övrigt, ska betalas kräver staten att Stockholms läns landsting, som redan dränerats på alla medel på grund av skatteutjämnningssystemet, ska stå för en betydande del. Kringfartsleder finns det inga pengar till alls.

"En valutamur runt hela Sverige och en tullmur runt Stockholm får förödande konsekvenser.."

"Stockholm behöver med andra ord inte stå vid vägs ände. Men kan göra det."

Vad beror då detta på? Det är för enkelt att enbart konstatera att riksdagens stockholmsbänk inte förmår att ta tillvara regionala intressen, eller att säga att riksdagen över lag är stockholmsfientlig, eller att konstatera att storstadsfrågor och frågor kring hur tillväxt över huvud taget genereras sällan intresserar våra politiker. För det är bara delvis sant. Jag tror att mycket av problemet bottnar i att vi har en statsminister som i grunden fortfarande är kommunalpolitikern från Katrineholm. Och som ser huvudstaden som något stort och farligt.

Det beror kanske också på att statsministerns partikamrater i Stockholm är utan inflytande i rikspolitiken numera. Att de när de nu fått makten i såväl landsting som stadshus plötsligt inser skatteutjämnningssystemets skadeverkningar, liksom i viss mån också de snedvridna statliga skatternas skadeverkningar (kommunalskatternas skadliga betydelse har de ännu inte förstått) båtar föga.

NY RINGMUR

Ännu värre är dock att de styrande i stadshuset inte har förstått vad det är som gör att en storstad fungerar. Vad

det är som gör att skaparkraft kan bibehållas och utvecklas. Hur stor betydelse öppenheten har. De förefaller tro att man kan bygga en ringmur runt Stockholm och återinföra medeltidens tullar vid Norrtull, Skanstull, Danvikstull och många andra ställen. De tilltänkta biltullarna, som ibland kallas trängselavgifter, kommer att fungera som extra skatt på alla som vill ha med Stockholm att göra. Införandet av denna trängselskatt, som sanktionerats och påtvingats Stockholm av kommunalpolitikern från Katrineholm, forceras nu av de styrande i stadshuset, mot befolkningsmajoritetens vilja.

Det mest allvarliga med biltullarna är inte den extra skattebelastningen, även om den är allvarlig nog. Det är inte heller att de förfelar sin verkan, vilket de gör. Det mest allvarliga är att biltullarna riskerar att dela stockholmsregionen i tre delar: den norra, den södra och city. Bosättningsmönstren kommer att förändras så att det blir viktigare för hela familjen att bo i närheten av arbetet (i alla fall inom samma "zon"). Rörligheten i storstaden kommer att minska och segregationen öka. Personalrekryteringen för företagen kommer att försvåras. Tillgången till det i dag rika utbudet av olika

MADE IN PRIDE

ETT REPORTAGE OM DET ROSA KAPITALET

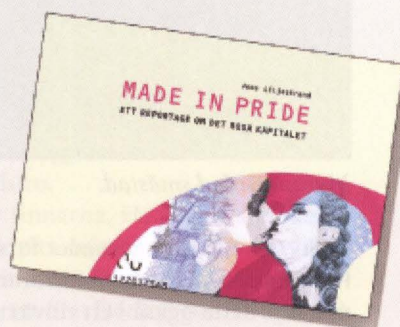
av Jens Liljestrand

Utnyttja marknaden för att förändra attityder! Tiden är över när endast politiker och debattörer försvarade homosexuellas rättigheter. Svenska företag gör sig kända utomlands genom att marknadsföra sig mot homosexuella. Samtidigt saknas diskussionen helt i Sverige. *Made in Pride* öppnar för nya perspektiv på homosexuellas frigörelse. Läs ett spännande reportage om kapitalismens frigörande effekter och rätten att vara annorlunda.

Hft, 189 sid, ISBN 7566-528-X, pris 180 kr (30% rabatt). Porto tillkommer.

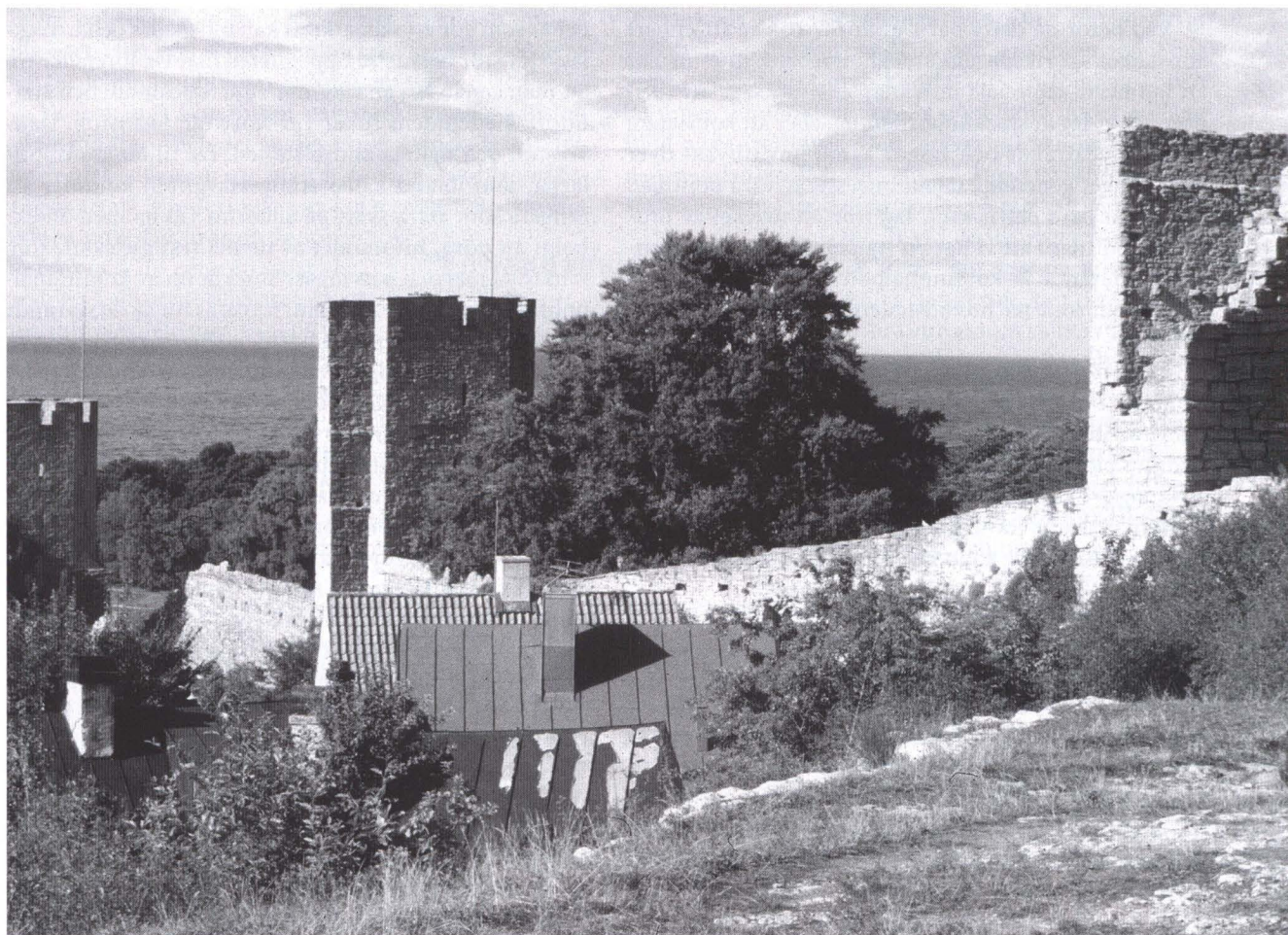

Timbro
tel 08-587 898 00, fax 08-587 898 55
info@timbro.se, www.timbro.se

Läs ett utdrag ur boken
och beställ den på
www.rosapengar.com

Muromgärdad småstad.

varu- och tjänstemarknader försämrats. I förlängningen finns en risk att Sverige förlorar sin enda storstad. Om man ser detta också i ett tillväxtperspektiv är det förödande för Sverige som nation.

Ovanstående är Dysterkvistens bild. Då har Stockholm kommit till vägs ände. Då får vi i en alltmer internationaliserad värld inrikta oss på att vara ett pittoreskt resmål för ekonomiskt bättre gynnade människor från andra länder. Och satsa på låglöneproduktion och egenhushållning innanför de murar vi rest runt Sverige och dess huvudstad. Men det finns motbilder.

STORA MÖJLIGHETER

Det görs varje år en mängd internationella undersökningar om städernas och regioners konkurrenskraft och tillväxtpotential. Den mest omfattande och noggranna gjordes i föl av det tyska Institut för Weltwirtschaft och publicerades i den ansedda tidskriften *Wirtschaftswoche*. Med stor noggrannhet jämfördes över 200 regioner i Europa med användandet av fler än 100 olika kriterier. Allt ifrån befolkningens utbildningsnivå till kommunikationer, bostäder, priser, företagse-

tableringar, m.m. mättes och vägdes. I sammanställningen kom Stockholm ohotad etta och slog städer som München, London, Paris och alla andra framträdande städer och regioner i hela Europa. Deloitte & Touches europeiska bolag gjorde också en motsvarande jämförelse, om än inte fullt så detaljerad som den tyska. Stockholm kom först även i denna undersökning. Healey & Baker gör också årliga undersökningar och även i dessa brukar Stockholm placera sig i det främsta rummet.

Kort sagt kan det konstateras att oberoende iakttagare samfällt kommer fram till att Stockholmsregionen har den största potentialen av alla städer och regioner i Europa att skapa tillväxt. Grunden för detta är många stora och små företag inom de ledande teknik- och framtidsbranscherna, invånarnas goda språkkunskaper och generellt sett höga utbildningsnivå, fungerande kommunikationer, rimlig prisnivå, kulturutbudet, miljön, tillgång till bra skolor, daghem, m.m. Det borde med andra ord kunna gå mycket bra för Sveriges ekonomiska centrum. Men de internationella undersökningarna mäter inte hur det går utan hur det kan gå. Och en potential

förblir en potential tills den verkligen utnyttjas.

Stockholm har också en förhållandevis ung befolkning. Även om inflyttningen från övriga Sverige inte är stor just nu betyder invandringen från andra länder mycket. Inte bara genom att det ofta är driftiga och företagsamma människor som vågar ta steget att bryta upp från sina hemländer för att starta nytt i Sverige, utan också för att merparten av de inflyttande är relativt unga. Vi ser nu också att födelsetalen för första gången på många år börjar skjuta i höjden. Även från denna utgångspunkt finns det alltså skäl att hysa viss optimism. Visst finns det segregation i Stockholm, men den är mindre besvärande än på andra orter i Sverige. Den stockholmska viljan att ta till sig nya saker och företeelser skapar en grund för att motverka de segregationstendenser som alltid finns.

Nyföretagandet är normalt större i Stockholm än på andra ställen i vårt land. Antalet patentansökningar likaså. Trots decenniernas missriktade forsknings- och utbildningspolitik har universiteten och högskolorna i stockholmsregionen fortfarande forskningsnischer som ligger i världsklass. Den reglerande bostadspolitik har visserligen gjort att det inte finns en fungerande vit bostadsmarknad, men regionförstoringen har gjort att det trots allt är möjligt att hitta en bostad till rimlig kostnad om man är beredd att betala priset i form av längre pendlingsresor. Ostkustens viktigaste hamn expanderar, kryssningstrafiken slår rekord år efter år och det finns ännu kapacitet och beredskap att hantera den expansion som kan komma i den ökande östersjöhandelns spår. Den förra stadshusmajoriteten har sett till att ett av Stockholms viktigare konkurrensmedel i cityflygplatsen i Bromma har säkerställt verksamhet åtminstone till 2011 och att den dessutom har fått kapacitetsförstärkning vad gäller regional- och affärsflyg. Arlandas tredje bana står färdig för att möta behoven när världskonjunkturen vänder och sviterna efter den 11 september klingar av. Södra Länken invigs 2004 och Norra Länken börjar snart byggas.

I kommunalpolitiken finns trots allt en betydande enighet mellan de större partierna om tillväxtens betydelse. Stockholm behöver med andra ord inte stå vid vägs ände. Men kan göra det.

LÄR AV DANSKAR OCH FINNAR

Avgörande för utvecklingen framöver är om det är de som vill bygga nya murar eller de som vill rasera de murar som finns som vinner striden. En valutamur runt hela Sverige och en tullmur runt Stockholm får förödande konsekvenser. Men om Sverige bejakar Europasamarbetet och det fria flödet av varor, tjänster, kapital och människor i ett

alltmer gränslöst och utvidgat Europa, samtidigt som rörligheten och tillgängligheten i vår huvudstad bejakas och förstärks kan Stockholm ganska snabbt komma tillbaka. Då finns det anledning att med tillförsikt se fram emot de kommande internationella undersökningarna om vilken stad och vilken region som har de bästa framtidsutsikterna i vår världsdel. Då blir stagnationsperioden kort. Annars inte. Men för att det ska bli riktigt bra – det må väl vara tillåtet att drömma? – krävs också en förändring av den svenska övertron på politikens möjligheter att såväl skapa som fördela välbefinnande.

Vi borde lära oss av danskarna. För de har lärt sig av verkligheten. Under 1970-talet gick den danska politiken ut på att motarbeta Köpenhamn. De statliga investeringarna ströps och staden fick långsamt förfalla. Skulle det satsas på infrastrukturen skulle det vara på motorvägar i mindre tätbefolkade områden. Åk till Jylland så förstår ni vad jag menar. Efter sanering av statsfinanserna ("kartoffelkuren") och avreglering av viktiga delar av ekonomin insåg danskarna att Köpenhamn var viktigt för hela Danmark. Att om det gick bra för Köpenhamn det också gick bra för Fyn och Jylland. Nu är Köpenhamn en helt annan stad än den var då. Staden sjunker av liv, ringvägar har byggts, Kastrups flygplats har expanderat och är nu något större än Arlanda, tunnelbana och ny förbindelse mellan flygplatsen och staden byggs eller har redan byggts och bron över Öresund skapar förstärkt framtidstro.

Vi borde lära oss av finnarna. Helsingforsregionens framgångar har kunnat lyfta många andra delar av Finland. Och de finska politikerna försöker inte hindra tillväxten i Helsingfors. Tvärt om. Där byggs det vägar och ringleder runt staden. Man kraftsamlar på spetsforskning inom de områden som är mest betydelsefulla för näringslivet. Hamnen värnas. Dialogen med företagarna är naturlig, och det skulle aldrig falla de styrande i staden in att vidta viktiga åtgärder i strid med dem.

Vi borde – som finnarna – förstå att hela vårt land gagnas av om tillväxtkrafterna understöds och förstärks. Att det är viktigare att riva murar än att bygga dem. Att det är viktigare för utflyttningsskommuner och kommuner i glesbygd att det går bra för vårt lands tillväxtregioner än att vi straffbeskattar dessa med utjämnings-skatter eller andra skatter som ensidigt slår mot tillväxtregionerna. Att det för att hela Sverige ska leva krävs att vår huvudstad också gör det. Jag medger att jag önske-drömmer.

Peter Egardt (Peter.Egardt@chamber.se) är VD för Stockholms handelskammare.